

Des fouilles au Palais des Blachernes (Tekfour Saray)

L'historien Féridoun Dirimtékin dirige personnellement les fouilles entreprises dans les parages du Tekfour Saray sur les remparts de Byzance.

Ces fouilles sont effectuées à l'intérieur et à l'extérieur de ce palais où l'empereur Constantin résida les derniers jours du siège.

Nous avons demandé à l'historien la raison de ces fouilles. Il nous a déclaré :

— Les murs de Byzance qui commençaient à Yalikiosque (pointe du Sérail), passant au nord de Sainte-Sophie, atteignaient la Marmara à Ahirkapi et de là suivaient la Marmara jusqu'à Yédikoulé. Mais les murailles dites de Constantin commencent à Ayakkapi, passent à l'Ouest de la citerne « Bonus Saray » et vont jusqu'à Bayrampacha. Le palais des Blachernes, qui nous intéresse, se trouve dans la 14ème zone de ces murailles.

Ici, selon les historiens se trouvaient des églises, des palais, des fous sous terre.

Du temps de Théodose II, le préfet Arthemius (408-450) décida de reculer les murs en raison de l'agrandissement de la ville et incorporer tout un quartier qui avait été construit hors des remparts.

C'est pour établir l'endroit où passaient les anciennes murailles que nous avons entrepris des fouilles aux environs du palais des Blachernes.

Nous avons réussi à mettre à jour une portion de 20 mètres des murailles. D'autre part, sur le côté oriental du palais nous avons découvert une porte avec des écritures.

Toutefois, comme il se trouve actuellement des maisons et des ate-

liers dans ces parages nous ne pouvons continuer à effectuer les fouilles comme nous le désirons.

Au cours de nos recherches nous avons découvert des vestiges de la plus haute importance ; nous poursuivrons ces fouilles aux endroits que les habitations laissent libres. »

TÜRK ARGÜS
Galata, İş Bankası Hanı
Telefon: 41634
ISTANBUL

Gazete :

İstanbul

2. Ocak 1957

Istanbul surlarının tarihini aydınlatacak bir hafriyat

Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü adına, Feridun Dirimtekin tarafından yapılan kazılar neticesinde bazı karanlık noktalar ortadan kalkacak

Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü İstanbul surlarının mazisini sahil bir şekilde aydınlatmak bakımından mühim bir hafriyata girişmiş bulunmaktadır. Bizansın şöhretli saraylarından birisi olarak vasıflandırılan ve hâlen iskeleti, Edirnekapının Haliç cihyetinde olan "Tekfur Sarayı", etrafında yaptırılan bu kazıyı, tanınmış tarihçilerimizden Feridun Dirimtekin bizzat idare etmektedir.

Şehrimizin topraküstü tarihî âbidelerinin en mühimlerinden birisini de hiç şüphesiz Bizanstan kalan surlar teşkil eder.

İsterseniz Feridun Dirimtekinin "İstanbulun zaptı", isimli kitabından, İstanbul surlarının kısaca tarihçesine bir göz gezdirelim. Surların başlıca dört devri vardır:

1 — Bizans (Bizans) surları. Bu, Yalıköşkü kapısında başlıyor (şimdiki Sarayburnu), Ayasofyanın hemen batısından, geçerek güneye kıvrılıyor ve Ahırkapı feneri civarında Marmaraya kavuşarak gene sahili takiben, Yalı köşküne geliyordu. Bu devirde şehrin ne kadar küçük olduğu görülmektedir.

2 — Septim Sevêrs surları. Bu surlar, Porta Perama'dan başlıyor (şimdiki Balıkpazarının olduğu yer), Nuruosmaniye Camiinin yerine doğuda Forum Constantini (Çemberlitaş Meyda-

Meydana çıkarılan sur parçaları

nnı) batıda bırakarak, şimdiki Hamzapaşa Mescidinin bulunduğu yerden geçiyor. Gene şimdiki Sokollu Mehmetpaşa Camiinin yerini doğuda olarak dönüyor. Hipodrumun (şimdiki Sultanahmet Meydanının) güneydoğu köşesinin hemen yanında, geçerek birinci devir surlarıyla birleşiyordu.

3 — Constantin surları. Bu surlar; Ayakapıdan başlıyor, evvelâ batıya doğru devam ederek "Bonus Saray ve sarnıcının", kuzeyinden geçiyor, bundan sonra güneybatıya dönerek Bayrampaşa deresine varıyor. Buradan gene güneybatı istikametinde uzanarak Çukur Bostanın 120 metre kadar doğusuna gelerek, şimdiki Davutpaşa ve Hekimalipaşa çamillerinin yanından denize kavuşuyordu. Constantin surlarından bugün eser kalmamıştır.

4 — Théodosius (Arthemius) surları. Beşinci yüzyıl başlangıcında, Bizans çok büyümüş, şehrin nüfusu artmıştı. Sokaklardaki kalabalık o kadar çoğalmıştı ki, yürümek âdeta tehlikeli bir vaziyete girmişti. Bunun neticesi olarak şehirde oturacak yer bulamayan ahali, şehir haricin-

de, bir çok varoşlara yerleşmişlerdi. Bunlar arasında 14 üncü muntaka diye vasıflandırılan "Blacherna", varoşu da vardı ve bu muntaka hususî bir surla çevrilmiş bulunuyordu. İşte burada bir müddet sonra kurulan meşhur Tekfur Sarayı, kiliseler, başka saraylar, hamamlar, tiyatrolar mevcuttu.

Şehrin büyüme ihtiyacını gözönünde tutan II nci Theodosius'un çocukluk devri Şehremini Artemius, (408-450) de surları ileri götürerek şehri büyütme ve şehir haricinde kalmış mahalleleri sur içine almaya karar verdi. Marmaradan başlayarak şimdiki Tekfur sarayı sahasına kadar devam eden yüksek surları yaptırdı ki, bugün gördüğümüz büyük surlar işte bunlardır.

★

İstanbul surlarının Tekfur Sarayından sonraki imtidat şekli hakkında muhtelif görüş ayrılıkları vardı. Meselâ; bazı mütehassıslar Théodosius surlarına kuzeydoğuya yahut Avcılar kapısına doğru uzandığını iddia ediyorlardı. Daha yeni fikirler, bunun doğru olmadığını, Théodosius surlarının Tekfur Sarayı mntakasında evvelce mevcut bulunduğunu "Notitia"da da kaydedilen etrafı hususî bir surla çevrilmiş olan "Blachernes" varoşunun surlarıyla birleştiğini ve bu kasabının surlarının kuzeyde (şimdiki Emir Buhari Tekkesi) civarından doğuya dönerek, Haliçe muvazi bir istikamet takip ettiği cihetle, Emir Buhari ile Haliç arasındaki kısmın, dil şeklinde yapılmış olan bir surla kapatıldığını iddia etmektedir.

Görülüyor ki, Bizans surları hakkında elimizde esaslı malûmat olmakla beraber, Tekfur Sarayı mntakasının surları ve bunların uzanış istikametleri bugüne kadar sahil olarak aydınlatılmamıştı. Feridun Dirimtekinin nezaret ettiği kazılara bu hakikati tarih önünde esaslı bir şekilde belirtmek için girişilmiştir.

Şimdi tanınmış tarihçimizi dinleyelim:

"Théodosius surları ile Tekfur Sarayı civarında birleştikleri kabul edilen 14 üncü mntakanın bu en eski surlarının durumunu tesbit etmek için teşebbüse geçtik ve saray mntakasındaki kazılara başladık. Gördüğümüz gibi sarayın kuzey çevresini meydana çıkarmak için yaptığımız hafriyat neticesinde, hudut duvarlarının 20 metrelik bir kısmı ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca, sarayın kuzeydoğusunda bulunduğu, eski tarihlerde yazılı olan, kapı, mevkî de meydana çıktı. Fakat buralarda hâlen mevcut olan imalâthaneler ve evler kazının bu istikamette devamına imkân bırakmadı. Beri taraftan hafriyata devam ettik. 14 üncü mntaka surlarının toprak altında kalmış olan kısmını meydana çıkardık. Bunların inşa tarzlarını tetkik ettik. Kati bir neticeye varmakla beraber, Tekfur Sarayı civarındaki surlar hakkında mevcut, iki görüşten, ikincisinin daha sağlam olma istidadı kuvvetlenmektedir. Şimdi bu sorun kuzey kısımlarının ortaya çıkarılması için çalışmalara devam edilmektedir."

Tarih sahifelerinde asırlarca münakaşalı bir nokta halinde kalan bu hususun aydınlatılmasında hizmetçi geçenleri takdirle anarız.

Şevket EVLİYAGİL

TÜRK ARGÜS
Galata, İş Bankası Hani
Telefon: 41634
İSTANBUL

24. Aralık (İSTANBUL) 1950
Gazete YENİ İSTANBUL

*Istanbul surları
tetkiki*

dosyasına

26. XII. 1950

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Kişisel Arşivlerde İstanbul'da Bilim, Kültür ve Eğitim Tanıtı

Aziz Ogan Koleksiyonu

OGNIST0400301